

NADANIE (87) *sb n*

Oba a jasne, e pochylone.

sg N nadanie (4); -é (1), -(e) (3). *♦ G* nadaniã (23). *♦ A* nadanie (10); -é (4), -(e) (6). *♦ I* nadanim (4), nadaniem (3); -im *OrzRozm, BiałKaz*; -ém *RejPos, SarnStat*; -im: -ém *BielKron* (2:1); ~ -ém (1), -(e)m (2). *♦ L* nadaniu (6). *♦ pl N* nadaniã (17). *♦ A* nadaniã (19). *♦ L* nadaniach (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVII(XVIII) w. s.v. nadać.

1. Danie, darowanie na mocy aktu prawnego lub aktu łaski (83) :

Wyrażenie: »nadanie upominkow« (1): Tyłz rzeczy w kłięgách [...] przypominá Neemiałz/ y iáko ípráwiwfzy Bibliotekę zniósł do niey [...] lífty krolewłkie/ o nádaniu vpominkow [*de donariis*]. *BudBib* 2. *Mach* 2/13.

W przeni (2) :

Wyrażenie: »dobrodziejstwo nadania« (1): ROZMYSLANIA O PANSKICH DOBRODZIEYSTWACH: W NIEDZIELE. O dobrodziejftwie ítworzenia. [...] W PONIEDZIALEK. O dobrodziejftwie nádania y rządzenia. *LatHar* 673.

Szereg: »nadanie a oświecenie« (1): Swiátłóść przypráwna/ którą człowiek íobie nádaniem á oświeceniem rozumu íwego przypráwić może/ iuż íeft rozliczna/ ták iáko iá oczy náłze częłto widáię *RejPos* 337v.

a. O dobrach ziemskich (2) :

Zwrot: »potwierdzić nadanie« (1): przywiley z Bułá złotá Fridericá wtorego Celárzá [*Krzyżacy*] pilnie chowáli y vkázowáli/ w którym im potwierdził dżierzáwę Kulmienłkiey Zięmie s Pomorską nádanie/ których im nigdy Konradus niedawał *StryjKron* 295.

Wyrażenie: »wieczyste nadanie« (1): [*listy na imiona dane*] zá wieczyłte nádanie máię byđż rozumíané *SarnStat* 759.

b. O uposażeniu kościołów, klasztorów itp.; reditus Cn (52) : Aby íie ná nim [*na biskupstwie*] poczćiwie z dołtátkiem wychował/ [*Władzísław*] przyłaczył kniemu Plebánię [...] w Arcybiskupłtwie Gnieźnieńłkim/ bo íeft nádania wielkiego nád inne dochody. *BielKron* 382; *SarnStat* 182, 1310; widząc w náłzey Polłzce wiele fámiłiey zefłzłych ábo podupádłtych/ ktore połzły z zacnych przodkow zwłálzczá Duchownych/ ktorzy tákíe nádania zołtáwowáli/ łacnoby íię przyczyny tego vpadku doráchowác *PowodPr* 49; áżaż nie widzimy/ iáko tákíe obfite nádania [*dawnych Polakow*]/ pobożne/ pośiędziono/ rozłzárpano/ y w śwíectwo/ á co gorzey w przeciwnie temu kácerłtwo obrocono. *PowodPr* 50, 49 [2r.].

nadanie czego [= czemu] (1): O FVNDACIACH y nádaniu Kościołów/ Kłáźtorów/ Kollegia/ Szpitalów *SarnStat* 182.

nadanie komu (1): Státutem Królá Alexándrá wśzyłtkíe fundufze, nádania Duchowienłtwu, łá káłsowané. *SarnStat* 92.

nadanie na kogo (1): *BielKron* 370 *cf* »dostatek i nadanie«

nadanie po kim (1): ízpítálné/ kollegiáckíe/ kłáźtorné/ y ínfzé nádania po Alexándrze/ w ípokoynym wzywaniu óftác íie máię *SarnStat* 92.

nadanie czyje [dla kogo] (23): iednąk miał Pan Kryftus Podfkárbiego Iudafzá/ y worki fwe/ ktoremi znaczyć raczył nádania ług Kościoła fwego. *OrzRozm* Hv, Hv, H2, H3v; przez to miałto idzie Oltemia rzeká/ nádanie Biskupftwá Hálberstadłkiego. *BielKron* 290v; *SarnStat* 84, 92, 180, 196, 923; [heretycy] odeymuią Kátholikom kościoły/ y nádania ich ftárożytne y fprawiedliwe *SkarKazSej* 685a. Cf »nadania klasztorne«, »kollejjackie nadania«, »nadanie kościelne«, »szpitalne nadania«.

nadanie czyje [= przez kogo] (3): *ZapMaz II Ł* 1/46v; Pieniądze kthore weźmiesz z nádania fynow Ifráelłkich [Susceptamque pecuniam, quae collata est a filiis Israëł]/ obroćiz ná potrzeby Przybytku świádectwá *Leop Ex* 30/16; vkaż mi áby ktory łágełto wzięł co komu przezyłkami: á ia tobie bes łczyby powiem nádania domu łágełłowego/ ktore między námi łą *OrzRozm* Ov.

W połączeniach szeregowych (5): [o rozpustności ludu] fpuftołfywłfy kołcyoły/ klałztory y ine dobre nádania/ nye yednę áni dwye/ yáko Stańczyk/ ále dziełyęc ná łęk łobyte dáć każą/ á nigdy łye nye náłycą *KromRozm I E*; *BiałKaz* I2v; włzyłtkie dániny/ nádania/ dárowizny wieczné/ dożywoćia/ załtáwy/ zápifánia łumm pieniężnych wielkich y máłych/ którymkolwiek fpołobem zebráných [mocnemi mieć chcemy] *SarnStat* 1061, 92, 1190.

W charakterystycznych połączeniach: nadanie(-a) burzyć, hamować, łamac, odejmować, posieć (2), rozbierać, rozszarpać, spustoszyć, używać, wrocić, zostawować; nadaniem szafować; nadania mają być kasowane, zachowane były, niech w cale zostaną; nadanie dobre, niemałe, obfite, pobożne, wielkie (2).

Zwroty: »mieć nadanie« (3): Ma tedy Kościoł nádania fwe/ ma też y podfkárbie fwe *OrzRozm* Hv; od żadnego Krolá w Polłzce/ ták wiele Polłká nádania niema/ iáko od Włádyłłwá *OrzRozm* Ov; *WujJud* 136.

»nadanim nadać« (1): świátczám to Polłkie kościoły/ klałztory/ y łzpitale od nich zbudowáne/ [...] ktore wielkim nádánim / ochędołftwem kościelnym/ wielkimi dobredziełftwy ozdobili/ y nádáli. *BiałKaz* I2v.

»nadanim [z czego] opatrzyć« (1): do kthorego [kościola] obraz pány Máryey z Rułi przyniowłzy [...] [Władzislaw] dáł/ y nádánim s krolełtwá opátrzył. *BielKron* 379v.

»nadánim ozdobić« (1): *BiałKaz* I2v cf »nadanim nadać«.

»nadanie pobrać« (2): Práwo fwe vtrácił/ nádania mu pobrano/ [...] żadney mu rzeczy cáłey niezostáwiono *OrzRozm* Kv; *SkarKazSej* 685a.

»nadanie (u)czynić« (2): na Skałce w Kázimierzu [...] [Długosz] nádanie vczynił memáłe brátom zakonnym S. Páwłá pułtelniká pierwego. *BielKron* 396v; *PowodPr* 49.

»nadania zapisować« (1): oni pobożni dawni Polacy/ tákowe nádania czynili y zápifowáli *PowodPr* 49.

Wyrażenia: »bogate nadania« (1): Oycowie náłzy iże Bogá miłowáli/ Przeto okwitość Bogactw y włzego miewáli. Kościołow y Klałztorow bogáte nádania Swiadczą to dziś/ przewáżnym kołztem budowánia. *KołakSzczęłł* C3v.

»dostateczne nadanie« (1): Klałztor S. Krzyżá ná Lyłey gorze [Bolesław Chabry] záłóżył látá 1006. z dołtátecznym nádánim *BielKron* 345v.

»nadania klasztorne« = *donatio monasteriorum JanStat* [szyk 1:1] (2): ABy nádania Klałztorne záchowáne łácwiey byđz mogły/ [...] vłtáwiamy *SarnStat* 207, 92.

»kollejjackie nadania« (1): *SarnStat 92 cf nadanie po kim.*

»nadanie kościelne« = *Ecclesiae dotatio JanStat [szyk 7:1] (8): OrzRozm Cv, Hv marg; Wieręc [...]* przeto/ iześ Kościoły zgwałcił/ fkarbyś kościelne pobrał/ nádaniaś kościelne pośiadł *OrzQuin C4, C4; GórnRozm M2v; o funduszach álbo nádaniu kościelnym [de ... Ecclesiis dotatis JanStat 236]/ to iest/ Poświętnym/ ták fie sftála vchwála *SarnStat 214, 214; PowodPr 81.**

»z nadania nadany« (1): z [...] nádania [*biskupa plockiego*] Kolegia w Krakowie zacne/ y Szkoły Pułtówkie widzimy być nádane. *OrzRozm Iv.*

»szpitalne nadania« (1): *SarnStat 92 cf nadanie po kim.*

»nadanie święte [= nadanie dla klasztoru]« (1): Srogi przykład dóbr vbogich y nádania świętego zle vżywájącym. *SkarŻyw 529.*

Szeregi: »dostatek i nadanie« (1): chciał Prufki Miłtrz zbudować kłaźtor z doftátkiem y z nádaniem ná czterdzieści perfon *BielKron 370.*

»dziesięciny i nadania« (1): wróc Dzięsięćiny y nádania Kościelne/ którés pośiadł *OrzQuin C4.*

»nadanie, (i) fundacja« [*szyk 3:1] (4): co o nich rozumieć: Znaydziefz wyszżey w księgach Piérwżych w Tytule, Nádania, Fundácię. SarnStat 182, 92, 182, 320.*

»fundusz, (i, albo) nadanie« (4): funduszé y nádania wżyfłkich Duchowieńftw iákożkolwiek zápiłané/ máią bydż y fą tym Státutem káłowáné *SarnStat 84, 92 [2r.], 214.*

»nadania i imiona kościelne« (1): heretycy. [...] kościoły popuśtośzyli y złupili: nádania od fześcífet lat trwájące/ y imiona kościelne pobrali *SkarKazSej 685a.*

»opatrzenie i nadanie« (3): [*prosty stan ludzi*] zwykl vżywác ofobnégo opátrzenia y nádania fwégo [*praerogativis gaudet specialibus*] w króleŧwie náłzym *SarnStat 196 [idem 2r.] 180, 923.*

»nadanie i skarby kościelne« (1): A zaż [*wy kacerze*] iáwnie do tego nie idźiećie/ ziaźdy y Seymy fobie czynicie kiedy chcećie/ Vrżędy nowe vftáwiaćie/ Práwá ftáwićie/ Kościoły wywráćie/ nádanie y fkarby Kościelne rozbieraćie/ kápturem Krolowi groźicie *OrzRozm Cv.*

»nadanie i żywność« (1): Bo to iest [...] włafny vrząd Káplánłki: [„] że grzechy ludzkie/ to iest ofiáry y iálmużny zá grzechy iedzą: z tego nádanie y żywność máią. *WujJud 136.*

W przén [czyje = dla kogo] (1) : Ktorzy wżyfłcy tyią iako wieprze/ z ie^{go} [*antychrysta*] prowizyey y nádania ktore on przez fwe práktyki/ y z máiętnych y z nędznych/ y nieopátrnych ludzi wyduśiwży pobudował. *CzechEp 351.*

c. O przywilejach; concessio, praerogativa JanStat (21) :

*nadanie czyje [= przez kogo] (3): [odnawiamy] wżyfłkie y koźde z ofobná Przywileie/ Práwá/ Wolności/ y nádania náłzé y przodków náłzych przerzeczonych/ ktoré otrzymáli y trzymáią *SarnStat 53, 113, 888.**

W połączeniach szeregowych (6): poftánawiamy: áby przerzeczóné Kśięftwá [...] do ciála y iedności w Práwo y w Tytuł Króleŧwá Polłkiego: y do praw/ przywileiów/ wolności/ fwobód/ y nádania iego przyięłifmy *SarnStat 1211, 53, 888, 998, 1053, 1211.*

Zwroty: »mieć nadanie« [*szyk zmienny] (4): ZapKościér 1582/33; OKazáli Przywiléy Władylfawá Kśiężęćiá ná fklad/ którym máią nádanie to/ áby każdy kupiec cudzoziemiec towáry fwé w Krakowie przedáwác mógl *SarnStat 958, 959 [2r.].**

»nadania używać« (1): chcemy: áby wšzyfcy Rycérfcy ludzie/ [...] ktorzy łą przeniešieni w práwo/ w łtan y włałność królestwa Polłkiego/ tego nádania vzywáli [*hac ... prosequimur praerogative JanStat 1902*]. *SarnStat 1118*.

Wyrażenia: »nadanie hojne« (1): Iágieło/ [...] łtarał łię o to pilnie/ [...] aby mógl otrzymác Succellią ná Krolełtwo Polłkie po łobie Synowi Włádiłłáwowi/ obiecuiąc im zá to poprówę y nádanie hoyne inłzych wolności *StryjKron 557*.

»nadania nadane« (1): przjwileie/ exemptie/ y wiele inych dobrodźieyftw y nádania/ które nam przez rzeczóné pány łáfkáwé Włádyłłáwá Króla Polłkiego y Alexándrá Wielkiego Kšiężęcia Litewłkiego łczodrobliwie łą nádáné *SarnStat 998*.

»praw nadanie« (1): tám obiecuięcie bronic/ nie košcióła onych Apoštołow vbogich ále papiełstwá y páńłthwá Rzymłkiego/ poćiwoáci przywileiow/ praw nádania/ y pánowánia/ y wolności iego náprzećiwko wšzelkie^{mv} tšłowieku. *KrowObr 131v*.

»nadanie przywilejow« (1): w košciele Bozym / [...] iest dźiwnie poćiełzne miełkánie/ [...] wielka zgodá w nim/ wielki porzádek/ wielki dołtátek/ bešpieczna obroná y nádanie przywileiow bogátych/ šwięte y łpráwiedliwe práwá *SkarKaz 633b*.

»nadanie wolności« (5): zdawna mayą nadanyę wolnołczy *ZapKošcier 1582/33; StryjKron 557*; niewierni nie máią wefelić łie z więłzłego nádania wolności [*non debeant ampliori praerogativa gaudere JanStat 1125*]/ nižli ktorzy w Pána Kryłtułá Bogá wierzą *SarnStat 914 [idem] 260, 908*.

Szereg: »prerogatywa i nadanie« (1): ABy łie co nie zdáło bydź vczynioného z nienawišći *plebeiorum*, ktorych łtan zwykl vzywác ołobnych praerogátyw y nádania łwego w Królełtwie náłzym [*quorurn conditio ... praerogativis gaudet specialibus in regno nostro JanStat 197*] *SarnStat 113*.

Wyrażenie przyimkowe: »z nadania [czyjego]« (1): To miáłto niegdý mniłzy Augienłcy trzymáli/ z nádania Kárlá wielkiego *BielKron 287v*.

a. O herbie (1) :

Wyrażenie przyimkowe: »z nadania [czyjego]« (1): [*w Czechach*] zá herb [...] okłzá nołzá z nádania Fridrychá. *BielKron 325*.

d. Powołanie, mianowanie [*na co*] (1) : nádánié ná Dignitárłtwá/ Vrzędy/ [...] w zupełnym Práwie łwym zołtáwioné bydź máią *SarnStat 1024*.

e. Wyjątkowe uprawnienie, wyróżnienie (4) :

Wyrażenie: »osobliwe nadanie« (1): Téz Kupcy ziem przerzeczonych Prułkich/ [...] niech będą w tym ołobliwym nádaniu y łwobodźie záchowáni *SarnStat 1119*.

Szeregi: »nadanie i swoboda« (1): *SarnStat 1119 cf Wyrażenie*.

»wolności i nadania« (1): prze ktore [*posługi*]/ wolności y nádania przodkowie náłzy v Krolow łwych łobie y nam potomkom łwym wyłúżyli *OrzRozm N3v*.

Wyrażenia przyimkowe: »według nadania [czyjego = dla kogo]« (1):

~ *Szereg:* »według nadania i uprzywilejowania« (1): ná łkłádách/ ći ludzie powinni łie łtanowić według nádania y vprzywileiowánia káždého miáłtá *SarnStat 1230*. ~

»za nadaniem [czyim = przez kogo]« (1):

~ Szereg: »za nadaniem i uprzywilejowaniem« (1): Itan Rycérki y Duchowny y ich poddáni/ zá nádániém y vprzywileiowániém [*ex magnificentia et privilegiis JanStat 69*] Przodkow náleznych tę fwobodę máią *SarnStat 68*. ~

2. To, co zostało ofiarowane, dar (4) :

Szereg: »ofiary i nadania« (1): Był łakomicz wielki/ á ofiáry y nádánia/ y v grobu położone frebro kradł *SkarŻyw 528*.

W przeni (3) :

Wyrażenia: »hoyne nadanie« (1): y fwięći ludzie/ y oni krolowie oni rycerze/ á oni hetmáni/ bywáli vbráni/ a vzywáli onego hoynego nádánia od Páná [!] fwego *RejPos 162*.

»nadanie od Pana, Pana« (2:1): wśzytki źwirzétá/ [,,] y wśzytko ine Itworzenie/ nie łobie nośi wśzytkiego nádánia od Páná fwego/ ále wśzytko temu nędznemu włódárzowi á temu to nikiźzemnemu człówiekowi. *RejPos 192, 162, 194*.

Szereg: »dobrodziejstwo a nadanie« (1): nárzekaycie nędzni bogacze fwiátá tego izefcie márníe obracáli á nie vmielifcie vzywác dobrodzyeyftwá á nádánia Páná fwoiego. *RejPos 194*.

Synonimy: **1.** darowanie, darowizna; **b.** fundacyja; **c.** postanowienie, uchwalenie, ustanowienie.

Cf **NADAĆ, NADANINA**